

Matica hrvatska

Vijenac 512

Književnost

IN MEMORIAM NEVENKA KOŠUTIĆ-BROZOVIĆ (1929–2013)

Rastanak od velike komparatistice

Helena Peričić

Odmjerenost, staloženost, uz mnogo razumijevanja za sugovornika, bez želje da ga se nadvisi – bile su njezine odlike. Profesorica je priželjkivala konstruktivnu suradnju među kolegama, a studenti je pamte kao predavačicu velike erudicije

Nevenka Košutić-Brozović, hrvatska povjesničarka i komparatistica književnosti, rođena je 13. siječnja 1929. u Zagrebu, u obitelji intelektualaca – teta, Sida Košutić, bila je spisateljica, dok je stric August Košutić bio političar; tako je već u dječjoj dobi Nevenka svladala njemački, a potom niz drugih stranih jezika, što će joj biti izvrsnim temeljem za zavidnu filološku naobrazbu. Klasičnu je gimnaziju završila u Zagrebu 1947, a na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala je 1953. južnoslavenske jezike i književnosti te francuski jezik i književnost. Ujedno je apsolvirala anglistiku. Na istom je fakultetu 1965. doktorirala disertacijom *Francuske književne pobude u časopisima hrvatske moderne*. Radila je kao knjižničarka u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu od 1953. do 1956, a od 1956. do 1995. na Filozofskom fakultetu u Zadru, najprije kao asistentica pri Katedri za francusku književnost, ubrzo kao asistentica za svjetsku književnost na tadanjoj Katedri za jugoslavenske književnosti. Od 1966. do 1974. bila je docenticom, od 1974. do 1979. izvanrednom profesoricom, a od 1979. do umirovljenja 1995. redovitom. Možda je manje poznato da je u Zadru 1976. pokrenula osnivanje Odsjeka za komparativnu književnost, koji će djelovati do početka osamdesetih i kojemu će biti predstojnicom.

Karizmatična profesorica Nevenka Košutić-Brozović

Nevenka Košutić-Brozović javila se u *Krugovima* 1954. člancima o Matoševoj i Baudelaireovoj poeziji, a pisala je i o Balzacu, Beckettu, Faulkneru, Marguerite Duras, Marguerite Yourcenar, Maeterlincku te brojnim drugim stranim autorima. No poglavito ju je zanimala hrvatska moderna i njezini dodiri s drugim nacionalnim književnostima: objavila je priloge pod naslovom *Europski okvir hrvatske moderne, Hrvatsko-slavenski književni odnosi u doba hrvatske moderne* te *Uloga Zadra u književnom životu hrvatske moderne*. Važan dio njezina znanstvenoga rada pripadao je teoriji i praksi prevođenja. Profesorica Košutić-Brozović analizirala je štoviše dijalekt kao medij hrvatskoga književnog prevođenja standardnojezičnih tekstova. Tako je pisala o prevođenju Krležinih kajkavskih tekstova, o Kazalijevim i Cesarićevim prepjevima, o prijevodima T. Ujevića, M. Kombola, I. G.

Kovačića, ali i o prevođenju turcizama u Andrićevoj prozi... Inače, sama je prevodila s francuskoga, engleskoga, španjolskoga i njemačkoga jezika. Ipak, zacijelo u široj javnosti najpoznatiji naslovi u njezinu opusu jesu *Čitanke iz stranih književnosti I i II*, koje su izvorno bile namijenjene srednjoškolcima, ali su s vremenom postale i ostale nezaobilaznim priručnicima mnogim studentima kroatistike i drugih nacionalnih filologija koji su se željeli upoznati s imenima, pojavama te pokretima u svjetskoj književnosti, od drevne indijske epike do afričke poezije 20. stoljeća, od srednjovjekovnoga japanskog haikua do suvremene južnoameričke proze. Međutim, svrha tih *Čitanke* bila je također omogućiti učeniku ili studentu smještanje hrvatske književnosti u kontekst europskih i drugih stranih književnosti. Na Filozofskom fakultetu u Zadru predavala je profesorica Košutić-Brozović svjetsku književnost, desetak godina i teoriju književnosti, dok je studentima klasične filologije predavala komparativnu književnost staroga vijeka. U Zadru je organizirala i fakultetsku knjižnicu i predavala bibliotekarstvo na Pedagoškoj akademiji. Polazila je slavističke seminare, redovito sa suprugom, glasovitim jezikoslovcem Daliborom Brozovićem, kojemu je u radu bila velika potpora i pomoć. Suradivala je u uglednim književnoznanstvenim časopisima, među kojima su *Croatica, Forum, Mogućnosti, Književna smotra, Filologija*, a relevantnim je prilozima zauzela istaknuto mjesto i u zbornicima s pojedinih znanstvenih skupova na kojima je s oduševljenjem sudjelovala, primjerice na Danima hvarskog kazališta, na kojima je bila i u početnim godinama održavanja skupa u sedamdesetima, ali i potkraj svoga aktivnog istraživačkog angažmana, tridesetak godina poslije. Godine 1990. dobila je Nagradu Ivan Filipović.

Dolazak u Zadar

Ono što je posebno važno u njezinu životu jest doseljenje u Zadar sredinom pedesetih godina, kad je grad još bio zgarištem i prostorom ruševnim po bombardiranju u Drugomu svjetskom ratu, koje je za profesoricu očigledno – unatoč nemilim prizorima – značilo početak velike ljubavi prema tomu, našem gradu, što se potvrdila spomenutim objavljenim radom o Zadru i hrvatskoj moderni, ali i kontinuiranim življenjem u njemu. Odanost Zadru bila je očigledna i za strahotnih ratnih dana u devedesetima, kad je profesorica – makar je tada mogla otputovati na neko sigurnije mjesto – ostajala u gradu bez struje i vode, često provodeći teške i spore sate u podrumu sa susjedima ili odlazeći na fakultet kad je bilo moguće, pa i za uzbuna, na čiji smo početak zapravo zaboravljali, a o završetku uzbune nismo ni razmišljali... Možda mi Zadrani nikad nismo dostatno isticali upravo tu hrabrost, požrtvovnost i osjećaj zajedništva koje je tih godina profesorica darivala Zadru.

Profesoricu Nevenku upoznala sam kad sam se – nakon diplomiranja i magistriranja komparatistike u Zagrebu – zaposlila na mjestu njezine asistentice na predmetu Svjetska književnost na samom početku 1991. Osim što sam neko vrijeme pratila i pohađala njezina predavanja, tada sam s njom počela i dijeliti sobu s – kažu – najljepšim pogledom s vrha stoljetne fakultetske zgrade na zadarskoj Rivi – a na tom su nam pogledu znali zavidjeti gostujući kolege iz kontinentalnih krajeva Hrvatske, ali i iz inozemstva, koji su se čudili da se u takvu arkadijskom prostoru „uopće išta dade raditi“ jer pozornost odvlači ljepota morskoga kanala, otoka, zalaska sunca... Unatoč ratnom okviru, soba s pogledom, forsterovski rečeno, pod krovom zgrade, izložena granatama, bila je, paradoksalno, svojevrsnim utočištem od stvarnosti. U to je doba profesorica pružala pomoć i potporu kad god je stigla, imajući mnogo razumijevanja za one s kojima je dijelila radni prostor, poslovne interese, ali i teme za razgovor, ne samo o književnosti nego i o glazbi, slikarstvu, kazalištu, filmu; pa i o običnim, dnevnim, tzv. banalnim stvarima poput popravka automobila (jer bila je vrsna vozačica) ili

nabavke potrepština koje ratnu svakodnevicu čine manje tegobnom. Naši razgovori često su se doticali i prijedloga za uvrštenje novih autora u moguća iduća izdanja *Čitanke*.

Nadahnut predavač

O kolegama je govorila s mjerom, pomnjom, isključivo pozitivno i blagonaklono, vrlo diskretno, nikad ne izustivši išta loše o osobi, ali ipak se od tek pokojega pojedinca znala tiho distancirati jer se, vjerujem, nije željela izlagati nepotrebnom kompromisu i narušiti svoju profesionalnu i moralnu dosljednost. Odmjerenost, staloženost, uz mnogo razumijevanja za kolegu sugovornika, bez želje da ga se nadvisi u bilo kojem smislu – bile su njezine odlike. Radeći na našem Odsjeku profesorica je priželjkivala sklad među kolegama i konstruktivnu suradnju, nadasve dobre odnose koji rad na fakultetu čine blagotvornim, a istraživačko i nastavničko djelovanje pojedinca plodonosnijim.

O profesorici Košutić-Brozović najdublje i najljepše dojmove nose upravo studenti. Na njezinim se predavanjima moglo doživjeti posebno ozračje; može se kazati da su studenti upijali svaku riječ: slušali su je pomno, takoreći bez daha, bez žamora, bez zamora; uživali su u novim spoznajama o svjetskoj književnosti i umjetnosti uopće, u nadahnutim interpretacijama književnih tekstova, ali i paralelama s hrvatskom književnosti. Lucidna profesoričina zapažanja i zanimljiva obrazloženja pokazivala su i dokazivala profesoričinu širinu duha i poznavanje književnih prilika u raznim razdobljima i prostorima; znala je bez teškoća hergešićevski zalaziti u slikovite i duhovite književne anegdote, a u digresijama – sve ih s lakoćom pripovijedajući – nikad nije gubila osnovnu nit, pa bi se vratila na početnu temu i zaokružila predavanje dojmljivom poantom. Iz njezine nastavničke i mentorske radionice pojavila su se brojna znana imena; među najistaknutijima zacijelo književnik Ivan Aralica te prevoditelj i pisac Luko Paljetak. Za profesoricu Košutić-Brozović studenti su bili osobe, a ne broj u indeksu, kako se to često događa; posvećivala im je svoje vrijeme i darivala znanje, ali pored toga, neizravno, i spoznaje o životu, o međuljudskim odnosima, o društvu – što je naraštajima studenata bilo dragocjeno i što im se urezalo u sjećanje za čitav život. Onaj famozni poslovični dojam o profesoričinoj autoritativnosti i ozbiljnosti otopio bi se učas kad bi se osmjehnula, nasmijala, pa i zapjevala svojim krasnim glasom na domjencima. Ta me pak slika uvijek nanovo podsjeća na portret koji je visio na zidu u boravku njezina zadarskog stana: portret jedanaestogodišnje djevojčice plavosivih očiju pred kojom je stajao dugi niz godina učenja, samoizgrađivanja, predavanja, istraživanja... život i opus – bogati i osebniji. Iako je bila na glasu kao stroga profesorica, znala je posegnuti za vrlo originalnim, osobnim gestama: iznenaditi malim darovima, izrazima pažnje s putovanja ili prigodom blagdana, čime bi udijelila potvrdu da poštuje, brine se, da joj je stalo. U sjećanju svih nas kolega ostala su glasovita druženja u njezinu domu prigodom rođendana i sličnih prigoda, koje je pomno i predano domaćinski pripremala. Nenadana smrt u prometnoj nesreći njezine kćeri Lade prije pet godina preplavila ju je neizmjernom patnjom. I to je bila jedna od onih situacija kakve svjedoče da znanstvenici, nastavnici, priznate akademske figure, nisu samo ljudi od knjiga, nedodirljivi autoriteti, već osobe sa svojim privatnim i intimnim nesrećama, krzmanjima, bolima...

Neugašena intelektualna znatiželja

Na koncu, u ime kolega sa zadarskoga Sveučilišta, Odjela za kroatistiku i slavistiku i pripadajućega mu Odsjeka za hrvatski jezik i književnost, u ime negdanjih studenata koji su u međuvremenu stasali u zrele ljude i koji je s dragošću pamte jer je na njih ostavila neizbrisiv pečat, pa i u osobno ime, želim izraziti trajnu zahvalnost profesorici Košutić-Brozović – na

svemu što nam je darovala i čemu nas je podučavala: intelektualnoj znatiželji, spoznajama, poštovanju drugog.

U Salomonovim *Izrekama*, koje je spominjala na studij tek pridošlom naraštaju studenata, među ostalim stoji:

Prigni uho svoje i čuj riječi moje

I upravi svoje srce mojem znanju,

Jer milina je ako ih čuvaš u nutrini

Svojoj...

„Čuj riječi moje, i upravi svoje srce mojem znanju, jer milina je ako ih čuvaš“, kao da nam sada poručuje i profesorica Nevenka. Čuvat ćemo ih.